Ontwikkeling Gasbehandelings-platform E17a-A gelegen in het Nederlandse deel van het continentaal plat

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

9 november 2007 / rapportnummer 1980-27

1. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Gaz de France Production Nederland B.V. (GPN) te Zoetermeer is voornemens een offshore aardgasveld te ontwikkelen in blok E17a van het Nederlands Continentaal Plat. De aanwezigheid van winbare gasreserves is recent aangetoond door een proefboring. De gasreserve zal worden gewonnen vanaf een gaswinnings- en behandelingsplatform (E17a-A) met een behandelingscapaciteit van circa 2,8 miljoen Nm^3 per dag. De geplande platformlocatie ligt circa 150 kilometer ten noordwesten van Den Helder.

Voor het oprichten en in werking hebben van mijnbouwinstallaties ten behoeve van de winning van aardgas is conform de Mijnbouwwet een mijnbouwmilieuvergunning, van de minister van Economische Zaken, nodig. Aangezien meer dan 500.000 m^3 per dag aardgas zal worden gewonnen moet een milieueffectrapportage (m.e.r)[1] worden doorlopen.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als informatie ontbreekt over:

- de milieugevolgen op water en zeebodem van de lozingen naar zee, in het bijzonder van productiewater;
- een beschrijving van de gevolgen op het te beschermen gebied de Klaverbank, en de beantwoording van de vraag of er sprake kan zijn van significante gevolgen.

Het MER dient voorzien te zijn van een zelfstandig leesbare samenvatting en voldoende onderbouwend kaartmateriaal met duidelijke schaal en legenda.

De Commissie bouwt in haar advies voort op de startnotitie. Dat wil zeggen dat dit advies **niet** zelfstandig leesbaar is, maar in combinatie met de startnotitie moet worden gelezen. In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen.

---

[1] Voor technische informatie over de m.e.r.-procedure, de rol van de Commissie, samenstelling van de werkgroep en een overzicht van de door de initiatiefnemer aangeleverde stukken wordt verwezen naar bijlage 1. In bijlage 2 is een overzicht van de inspraakreacties opgenomen.

2. ACHTERGROND EN BESLUITVORMING

2.1 Motivering en doel

Werk hoofdstuk 2 van de startnotitie nader uit in het MER.

2.2 Beleidskader

Werk hoofdstuk 7 van de startnotitie nader uit in het MER. Besteed hierbij ook aandacht aan de verdragen van Rio, OSPAR, Bonn & Bern en EG-richtlijnen met name de uit de IPPC (Integrated Polution en Prevention Control) Richtlijn voortvloeiende van toepassing zijnde BREF's (best available technology reference documents).

Besteedt tevens aandacht aan de randvoorwaarden die voortvloeien uit de Nota Ruimte en het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 (IBN 2015). In 2008 zullen, als uitwerking van de Nota Ruimte, vier gebieden op de Noordzee worden aangewezen als Speciale Beschermingszone (SBZ) volgens de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het gaat om de Kustzone (deels al aangewezen), Friese front, Klaverbank en Doggersbank. De Klaverbank kwalificeert onder de Habitatrichtlijn (habitats, vissen, zeezoogdieren).[2]
De Nota Ruimte voorziet erin dat deze vier gebieden, samen met de Oestergronden, uiterlijk in 2010 ook worden aangewezen als Marine Protected Area (MPA) in het kader van het OSPAR-verdrag. Aanwijzing als Marine Protected Area onder OSPAR vindt plaats op grond van onder andere het ecologisch belang voor aanwezige soorten en habitats, en vanwege een hoge natuurlijke biodiversiteit. In het Nederlands Continentaal Plat is met name de hoge benthos-biomassa van belang.

Voor m.e.r-plichtige activiteiten op de Noordzee moet de initiatiefnemer in het MER nagaan of, en zo ja welke (externe) effecten op de natuurlijke kenmerken van de toekomstige Speciale Beschermingszones en Marine Protected Area's aan de orde (kunnen) zijn. Het beschermingsregime van het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 geldt tot dat na aanwijzing als Speciale Beschermingszone en/of Marine Protected Area het afwegingskader van de Natuurbeschermingswet 1998 van kracht wordt.

De Noordzee is, met uitzondering van delen van de kustzone, weliswaar niet als speciale beschermingszone aangewezen, maar in het studiegebied bevinden zich mogelijk soorten die op grond van de externe werking bescherming onder deze richtlijn genieten. Beantwoord de vraag in hoeverre de beschermingsformules van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) van de Europese Unie gelden, en zo ja, wat deze betekenen voor het voornemen in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen[3].

---

[2] Zie het rapport 'Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het Nederlands Continentaal Plat' (www.noordzeeloket.nl/ibn/achtergrondinformatie).

[3] Daar waar de instandhoudingsdoelstellingen voor de betreffende Natura 2000-gebieden nog niet van kracht zijn kunnen de aantallen worden gebruikt zoals gehanteerd bij de aanwijzingsbesluiten. Houd er rekening mee dat de definitieve instandhoudingsdoelstellingen uit kunnen gaan van in stand houden (behoudopgaven), maar ook van verbetering van de situatie op grond van de aanwijzing (herstelopgaven).

De gehele Noordzee maakt onderdeel uit van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Ga op grond van het integraal afwegingskader Noordzee[4] na of het initiatief invloed heeft op de wezenlijke kenmerken en waarden van de Noordzee.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

3.1 Voorgenomen activiteit

Werk hoofdstuk 4 van de startnotitie nader uit. Besteed hierbij ook aandacht aan:

- de geluidbelasting tijdens het boren, zowel boven als onder water;
- lichtbronnen en tijden dat het hefeiland verlicht is;
- de fakkelbelasting en fakkelscenario's tijdens productietesten en schoonproduceren;
- hoe de procesbewaking plaatsvindt. Beschrijf bemonsteringsprotocollen en de geplande frequentie van bemonsteren van te lozen productiewater;
- het mogelijk ontstaan van ketelsteen in de installatie (scaling), in hoeverre dit ketelsteen laag radioactief kan zijn (LSA, NORM[5]) en hoe dit wordt verzameld, afgevoerd en verwerkt tijdens onderhoud en ontmanteling;
- de mogelijke accumulatie van kwik in de installatie, en hoe dit wordt verzameld, afgevoerd en verwerkt.

3.2 Alternatieven

3.2.1 Algemeen

Onderzoek voor welke onderdelen van de voorgenomen activiteit realistische alternatieven met milieuvoordelen mogelijk zijn. Deze kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op:

- alternatieven voor het lozen van boorgruis;
- alternatieven om emissies van onder andere koolwaterstoffen, zware metalen, methanol en corrosiebestrijdingsmiddelen zoveel mogelijk te beperken dan wel geheel te voorkomen;
- verbeteren van de kwaliteit van het geloosde water en toepassing van additionele waterzuiveringstechnieken;
- emissiebeperkende maatregelen voor licht en affakkeling;
- maatregelen om de kans op aanvaringen te minimaliseren;
- maatregelen ter vermindering van de kans op ongewenste lozingen;
- de gasdroging: alternatieven voor de glycol-droging techniek.

3.3 Referentie

Er is geen reëel nulalternatief dat voldoet aan de doelstelling van de initiatiefnemer. Volstaan kan worden met het beschrijven van de huidige milieusituatie, inclusief de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieugevolgen.

---

[4] Zie hoofdstuk 6 van het Integraal Beheerplan Noordzee 2015.
[5] Low Specific Activity en Naturally Occurring Radioactive Material.

3.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Bespreek bij de ontwikkeling van het MMA:

- **maatregelen ter beperking van de milieubelasting als gevolg van het vrijkomen van verschillende bedrijfsspecifieke reststoffen**, onder andere bij de behandeling van het lozingswater. De toepassing van zodanige technieken – met name MPPE – dat de concentratie van olieachtige stoffen in het te lozen water aanzienlijk beneden de wettelijke limiet komt en de lozing van BTEX (voornamelijk benzeen) geminimaliseerd wordt. Bespreek hierbij ook de haalbaarheid offshore van technieken die onshore inmiddels als bewezen techniek gelden. Indien in het lozingswater substantiële hoeveelheden kwik aanwezig kunnen zijn, beschrijf dan verdergaande technieken om de lozing hiervan te beperken. Geef daarbij tevens aan in hoeverre de bovengenoemde maatregelen en technieken in het "Generiek Document MER Offshore" beschreven worden of anders worden geactualiseerd;
- **boren in de meest gunstige periode**. Het affakkelen geeft een verhoogd risico voor vogels tijdens de trekperiodes. Motiveer welke periode in dit verband als de meest gunstige periode voor boren kan worden beschouwd, indien er sprake is van affakkelen in verband met productietesten of 'schoon' produceren;
- **maatregelen ter beperking van de lichtemissies**. Uit onderzoek van de NAM[6] is gebleken dat in perioden van vogeltrek bij dichte bewolking (meer dan 90%) duizenden vogels worden aangetrokken door het verlichte platform en daar 20 tot 30 minuten blijven rondcirkelen, alvorens verder te vliegen. Als de intensiteit van de verlichting wordt teruggebracht neemt deze invloed sterk af. Bij de minimaal wettelijk verplichte platformverlichting is geen invloed op vogels merkbaar. Tevens blijkt de kleur van het licht invloed te hebben op het gedrag van vogels. Groen licht blijkt de minst verstorende effecten te hebben. Dit dient ook betrokken te worden bij het MMA;
- **maximale beveiliging**. Geef aan welke mogelijkheden er zijn om lekkage vanuit boor- en productieplatforms en de pijpleidingen na een calamiteuze aanvaring te voorkomen, of te minimaliseren;
- **maximale geluidreductie**. Geef aan welke mogelijkheden er zijn om storend geluid voor - met name - zeezoogdieren tot een minimum te beperken dan wel geheel te voorkomen.

4. MILIEUASPECTEN

4.1 Algemeen

Werk hoofdstuk 5 van de startnotitie nader uit voor zowel reguliere bedrijfsomstandigheden als bij calamiteiten en storingen. Geef daarbij aan welke emissiebeperkende maatregelen worden voorzien.

Zoals genoemd sluit dit advies aan op de startnotitie. Als een milieuaspect niet in dit hoofdstuk wordt genoemd, kan worden volstaan met de uitwerking zoals beschreven in de startnotitie.

---

[6] Uitgevoerd door de Stichting Biologisch en Natuurwetenschappelijk Onderzoek (SBNO).

4.2 Water en zeebodem

Beschrijf in het MER de emissies naar zee en het sediment, ga daarbij in op:

- de wijze waarop de kwaliteit van het lozingswater wordt bewaakt en binnen welke tijdspanne een eventuele overschrijding van toegestane of gewenste lozingsnormen wordt gedetecteerd en opgeheven;
- welke mijnbouwhulpstoffen tijdens de boorfase en de productiefase worden gebruikt en in welke hoeveelheden, voor zover mogelijk uitgedrukt in hoeveelheden per relevante eenheid, zogenaamde kengetallen. Hoe wordt de optimale combinatie van mijnbouwhulpstoffen geselecteerd (bijvoorbeeld met behulp van het 'CHARM'-model);
- de hoeveelheid en concentraties van verontreinigende stoffen in het naar zee af te voeren water, onder andere van koolwaterstoffen, zware metalen, methanol en corrosiebestrijdingsmiddelen.[7] Geef daarbij aan hoe deze samenstelling over de productielooptijd kan veranderen;
- welke eventuele lozingen op kunnen treden ten gevolge van onderhoud- en inspectieactiviteiten;
- lozing van de boorspoeling en boorgruis.

4.3 Levende natuur

De locatie E17a ligt op circa 3 kilometer afstand van de Klaverbank. Dit is een te beschermen gebied met bijzondere ecologische waarden. Beschrijf deze waarden in het MER en ga in op de mogelijke externe werking van de voorgenomen activiteit op de Klaverbank. Het is van belang dat het MER inzichtelijk maakt of er significante gevolgen voor de Klaverbank te verwachten zijn.

Ga in op de effecten op de fauna (bodemfauna, vissen, vogels, zeezoogdieren) die voortvloeien uit verstoring door verontreiniging, licht (inclusief affakkeling) en geluid (inclusief onderwatergeluid). Besteedt hierbij aandacht aan beschermde soorten die voorkomen in Europese regelgeving, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn, ook in gebieden die niet speciaal zijn aangewezen als beschermingsgebied. Kwantificeer dit zoveel mogelijk en ga in op mogelijk te treffen mitigerende maatregelen om negatieve effecten te beperken.[8]

4.4 Licht en geluid

Ga in op de emissies van licht en geluid (met name van helikopters, gascompressoren en tijdens boren) en welke emissiebeperkende maatregelen voor licht en geluid worden toegepast. Besteedt hierbij tevens aandacht aan onderwatergeluid.

---

[7] De Commissie wijst op studies van Tebodin (in opdracht van Rijkswaterstaat RIZA) naar de technische mogelijkheden en kosten voor de verwijdering van benzeen uit offshore productiewater en van het RIKZ naar de impact van benzeenemissies op het aquatische marien milieu. Deze studies vormen de basis voor een voorstel voor het vaststellen van de bovengrens voor kosteneffectiviteit voor de verwijdering van benzeen. De uiteindelijke vaststelling zal in een overleg tussen NOGEPA en de overheid worden bepaald.

[8] Zie ook voetnoot 7.

4.5 Cultuurhistorie

Het betreffende gebied is nog niet archeologisch in kaart gebracht.[9] Op dit moment lijkt er geen wettelijke verplichting te zijn om archeologisch onderzoek te verrichten. Indien een archeologische inventarisatie van het plangebied wordt uitgevoerd adviseert de Commissie om:

- de richtlijnen van de Rijksdienst voor archeologie, cultuurlandschap en monumenten (RACM) te volgen;[10]
- de onderzoeksresultaten van de archeologische inventarisatie in het MER te presenteren.

5. OVERIGE ONDERDELEN

Voor de onderdelen "vergelijking van alternatieven", "leemten in kennis", "evaluatie en samenvatting van het MER" heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

---

[9] Hier wordt door de RACM in inspraak reactie nummer 1 op gewezen.
[10] Zie de bijlage "Richtlijnen Archeologie: Noordzee, gas- en oliewinning" van inspraak reactie nummer 1.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: Gaz de France Production Nederland B.V.

Bevoegd gezag: Ministerie van Economische Zaken

Besluit: Mijnbouwmilieuvergunning

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C17.2

Activiteit: Aardgaswinning in blok E17a van het Nederlands continentaal plat

Betrokken documenten:
De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieuomstandigheden of te onderzoeken alternatieven.

Procedurele gegevens:
aankondiging start procedure in Staatscourant 177: 13 september 2007
advies aanvraag: 10 september 2007
ter inzage legging: 14 september 2007 tot 27 oktober 2007
richtlijnenadvies: 9 november 2007

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:
In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de starnotitie is als uitgangpunt.

Samenstelling van de werkgroep:
Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ing. W.G. Been
dr. N.M.J.A. Dankers
drs. H.G. Ouwerkerk (voorzitter)
prof.ir. J.J. van der Vuurst de Vries
drs. F.H. van der Wind (werkgroepsecretaris)

BIJLAGE 2: Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Amersfoort

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Ontwikkeling Gasbehandelingsplatform E17a-A gelegen in het Nederlandse deel van het continentaal plat

Gaz de France Production Nederland B.V. (GPN) te Zoetermeer is voornemens een offshore aardgasveld te ontwikkelen in blok E17a van het Nederlands Continentaal Plat. De geplande platformlocatie ligt circa 150 kilometer ten noordwesten van Den Helder. Voor het oprichten en in werking hebben van mijnbouwinstallaties ten behoeve van de winning van aardgas is een mijnbouwmilieuvergunning nodig. Aangezien meer dan 500.000 m^3 per dag aardgas zal worden gewonnen moet een milieueffectrapportage (m.e.r) worden doorlopen.

ISBN: 978-90-421-2232-1